

EVOLUȚIA PARADIGMELOR DE EDUCAȚIE ECONOMICĂ ÎN FORMAREA VIITORILOR CONTABILI: DE LA PEDAGOGIE LA PARAGOGIE

THE EVOLUTION OF EDUCATIONAL PARADIGMS IN ECONOMIC EDUCATION FOR TRAINING FUTURE ACCOUNTANTS: FROM PEDAGOGY TO PARAGOGY

CZU: 657:378.14.03-048.37(478)

DOI: <https://doi.org/10.53486/isc2025.02>

Anatol GRAUR

Academia de Studii Economice din Moldova, graur.anatol@ase.md

ORCID ID: 0000-0003-0466-5627

Alexandrina GRAUR

Academia de Studii Economice din Moldova, graur.alexandrina@ase.md

Abstract. The transformations in economic education, driven by digitalization and the new demands of the labor market, are shifting the focus from traditional pedagogy to modern paradigms such as andragogy, heutagogy, cybergogy, peeragogy, and paragogy. These models reposition the student from a passive recipient to an active participant, capable of learning autonomously, collaboratively, and digitally. The study examines the evolution of these paradigms and the ways in which they can be integrated into the training of future accountants through practical, technological, and team-based activities. The findings highlight the need for a flexible educational process oriented toward critical thinking, digital competencies, and continuous professional development.

Cuvinte cheie. educație economică, pedagogie, andragogie, heutagogie, paragogie, cybergogie, peeragogie, competențe contabile, autonomie, învățare digitală

Clasificarea JEL: M40, M41

Introducere. Educația universitară contemporană se află într-o continuă transformare, mai ales în domeniul științelor economice, unde legătura dintre teorie și practică este esențială. Digitalizarea, inteligența artificială și economia bazată pe cunoaștere au schimbat nu doar instrumentele de lucru ale economistului, ci și modul în care el învață și asimilează informația. În cadrul ASEM pregătirea viitorilor contabili și auditori este o misiune de bază, iar procesul educațional își schimbă accentul de la transmiterea informației către dezvoltarea competențelor, a gândirii analitice și a capacității de adaptare la diferite metarmofoze. Schimbarea aceasta se observă treptat în modul în care predăm: de la abordările clasice ale pedagogiei, ajungând la modele moderne precum andragogia, heutagogia sau paragogia, care pun tot mai mult accent pe autonomie, colaborare și co-creare.

Obiectivele cercetării. Scopul principal al acestui studiu este de a prezenta modul în care paradigmele educaționale pot fi integrate în formarea modernă a viitorilor contabili, având următoarele obiective:

- a) evidențierea evoluției paradigmelor educaționale, de la pedagogie la formele moderne de învățare, și relevanța lor pentru formarea viitorilor contabili.
- b) identificarea modalităților concrete de aplicare a paradigmelor actuale în predarea contabilității, fiscalității și auditului, prin activități practice, colaborative și digitale.
- c) analiza impactului acestor paradigme asupra dezvoltării competențelor profesionale, precum autonomia, gândirea critică și capacitatea de a utiliza instrumente moderne specifice domeniului economic.

Procesul de predare cunoaște variate forme. Una din paradigmele clasice în științele economice este **pedagogia**. **Pedagogia** reprezintă baza oricărui proces educațional. Este etapa în care profesorul are rolul central, iar învățarea se bazează pe explicație, disciplină și repetiție.

Într-un curs de contabilitate, studentul învață să înregistreze tranzacții, să aplice formule contabile și să urmeze reguli prestabilite. Materialul predat/asimilat este logic și ordonat, însă de multe ori lipsește partea practică și forma de interpretare a celor predate. Putem spune că această paradigmă oferă o bază puternică de cunoștințe, dar conține mai puțină creativitate și reflecție personală.

O formă de învățare autonomă, în special a unei persoane adulte este **andragogia**. **Andragogia** pune accent pe experiență și pe sensul învățării. Studentul nu mai primește informația pasiv, dar un participant activ care înțelege de ce și cum aplică anumite date.

În cursurile de audit sau analiză economico-financiară, profesorul devine un ghid, iar studiile de caz și datele reale sunt parte integrantă a activității didactice. Ca urmare, studenții ajung să-și dezvolte gândirea critică și capacitatea de argumentare, învață să ia decizii bazate pe fapte, nu doar pe teorie.

În educația economică actuală s-au format paradigme moderne precum **heutagogia** care presupune învățarea prin reflecție și auto-direcție. **Heutagogia** îi oferă studentului libertatea de a decide singur ce dorește să aprofundeze și în ce mod o face. De exemplu, în cadrul unui curs de *Raportare financiară conform IFRS*, studenții pot alege individual un standard (de ex. IFRS 15 sau IAS 12) și pot analiza modul de aplicare a lui la o entitate reală. Din experiență, am observat că, atunci când este aplicată corect, această abordare îi ajută pe studenți să devină mai autonomi profesional și le stimulează interesul pentru cercetare și dezvoltare continuă

Tehnologia face deja parte din viața noastră de zi cu zi și a devenit și un instrument esențial în procesul de învățare. **Cybergogia** presupune folosirea instrumentelor digitale și a inteligenței artificiale pentru învățare și aplicare a cunoștințelor. În cadrul disciplinelor economice, studenții pot utiliza *Excel AI*, *Power BI* sau unele baze de date interactive în scop de face o analiză financiară și raportare automatizată. Prin astfel de activități, ei învață să integreze gândirea analitică cu competențele tehnologice. În practică, se vede clar că acest mod de lucru îi ajută pe studenți să gândească mai inovator și să se adapteze mai ușor la cerințele actuale ale economiei digitale.

O altă formă de învățare este cea prin colaborare. **Peeragogia** încurajează învățarea împreună, între studenți, în echipă. În cadrul ASEM, ea se poate manifesta prin proiecte interdisciplinare în care studenții lucrează la elaborarea unui raport de audit, pentru analiza unei întreprinderi sau la proiectarea unei politici fiscale. Discuțiile și munca în echipă dezvoltă ascultarea activă și dorința de a împărtăși cunoștințe. La aplicarea acestui model studenții își formează spiritul de echipă, o responsabilitate mai mare și capacitatea de a coopera eficient.

O formă de învățare ce are orientare spre cocreație este **paragogia**. **Paragogia** presupune o relație de egalitate intelectuală între profesor și student, în care ambele părți contribuie la construcția cunoașterii. În locul unei simple relații de a predă, apare un parteneriat real de învățare. Un exemplu aplicabil în cadrul ASEM ar fi organizarea unui seminar comun între discipline precum Contabilitate financiară, Fiscalitate și Etică profesională, unde profesorii și studenții analizează împreună efectele deciziilor contabile asupra sustenabilității economice. Acest tip de învățare îi ajută pe studenți să-și formeze o gândire mai integrată, să pună întrebări critice și să își asume responsabilitatea deciziilor lor profesionale.

Tabelul 1. Modul de aplicare a paradigmelor moderne în formarea economică

Criteriu	Pedagogie	Andragogie	Heutagogie
Orientare	Verticală	Orizontală	Laterală
Controlul profesorului	Ridicat. Profesorul dirijează procesul, stabilește conținutul, ritmul și evaluarea.	Moderat. Profesorul ghidează și colaborează cu cursantul.	Scăzut. Profesorul este un facilitator; cursantul își organizează singur învățarea.

Autonomia cursantului	Dependență. Redusă. Cursantul este dependent de profesor. Profesorul decide ce, cum și când să se învețe.	Independență. Medie. Cursantul participă activ, dar în cadrul oferit de profesor.	Autonomie deplină. Mare. Cursanții sunt independenți și capabili să-și autogestioneze procesul de învățare.
Relația dintre profesor și cursant	Ierarhică (de sus în jos). Elaborează procesul de predare și selectează materialele considerate necesare.	Colaborativă (parteneriat). Este facilitator – creează o atmosferă de cooperare, deschidere și respect.	Autonomă și reflexivă (auto-dirijată). Formează la cursant competențe precum: a ști cum să înveți, creativitate, autonomie, aplicarea cunoștințelor în contexte noi și colaborarea eficientă cu ceilalți.
Scopul învățării	Dobândirea următorului nivel de educație, conform unei structuri prestabilite.	Dezvoltarea abilităților practice și aplicarea cunoștințelor.	Învățarea continuă, autoreflexivă și capacitatea de a învăța să înveți.
Tipul cursantului	Student, dependent, aflat la început de formare.	Adult, cu experiență de viață și de muncă.	Persoană matură, autonomă, orientată spre dezvoltare personală și profesională.
Accentul învățării	Învățare orientată pe discipline, planificată strict și secvențial.	Sarcini și activități bazate pe probleme, învățare orientată spre soluții.	Activitatea cursantului bazată pe experiență proprie, schimb de experiență, observație și comunicare.
Motivația	Motivație externă – influențată de profesori, părinți, competiție și factori sociali.	Motivație internă – dorința de autoperfecționare, recunoaștere și respect din partea altora.	Autodeterminare și creativitate interioară; cursantul știe cum să învețe, este curios, autonom și capabil să colaboreze.

Paradigmele moderne pot fi aplicate concret în formarea competențelor contabile, fiscale și de audit din învățământul superior economic în cadrul ASEM:

- În domeniul contabilității, se pot organiza ateliere de lucru în care studenții simulează întocmirea situațiilor financiare conform SNC sau IFRS, folosind date reale. Prin aceste exerciții, ei învață să gândească ca practicieni, nu doar ca teoreticieni. De exemplu, diferite echipe poate analiza contabil tratamentul dobânzilor capitalizate potrivit SNC „Costurile îndatorării” și IAS 23, formulând diferențele și justificările aferente.
- În cadrul disciplinei „Contabilitatea impozitelor și taxelor” se poate aplica un proiect de tip „Dosar fiscal integrat”. Studenții sunt împărțiți în echipe cu responsabilități distincte, dar complementare. Grupa 1 elaborează formulele contabile pentru operațiunile economice care generează impozite și taxe (TVA, impozit pe venit, accize etc.). Grupa 2 întocmește declarațiile fiscale corespunzătoare, conform prevederilor Codului fiscal și modelelor aprobate de Serviciul Fiscal de Stat. Grupa 3 face analiza critică a declarațiilor și identifică erorile sau tratamentele incorecte din punct de vedere contabil și fiscal.
- În domeniul auditului, aplicarea peeragogiei și paragogiei este deosebit de eficientă. Studenții pot lucra în echipe, analizând rapoarte de audit reale și formulând opinii asupra conformității și riscurilor financiare. Profesorul devine partener de analiză, nu evaluator unic.

Concluzii. Tranziția de la pedagogie la paragogie marchează o etapă importantă în evoluția educației economice din Republica Moldova. Astăzi, nu mai este suficient ca viitorii economiști să cunoască doar noțiuni teoretice; este nevoie ca ei să înțeleagă contextul, să gândească critic, să colaboreze și să creeze soluții. Aplicarea acestor paradigme influențează direct modul în care se formează profesional studentul:

- heutagogia ajută studentul să devină mai autonom și responsabil, să înțeleagă de ce aplică o regulă și cum să argumenteze o decizie contabilă.

- paragogia pune accent pe învățarea împreună, prin colaborare, discuții și corectarea reciprocă a lucrărilor, apropiind studiul de realitatea din practică.
- cibergogia dezvoltă competențele digitale ale viitorilor contabili, oferindu-le experiență de lucru cu programe și instrumente moderne folosite în profesie.

Bibliografie

1. Knowles, M. S. (1984). *The Adult Learner: A Neglected Species* (3rd ed.). Houston: Gulf Publishing Company. https://books.google.com/books/about/The_Adult_Learner.html?id=CoGffNNT-aMC
2. Hase, S., & Kenyon, C. (2000). *From Andragogy to Heutagogy in Higher Education*. UltiBASE, RMIT University. https://www.researchgate.net/publication/301339522_From_andragogy_to_heutagogy
3. Blaschke, L. M. (2012). Heutagogy and lifelong learning: A review of heutagogical practice. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 13(1), 56–71. <https://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1076>
4. Rheingold, H., & Peeragogy Project. (2012). *The Peeragogy Handbook*. <https://peeragogy.org>